

In memoriam **Margarita Voites** (30.10.1936 – 20.06.2024)

Rita, kes armastas laulda

Kui väike Rita nuttis ja ema luttis ei leidnud, ütles ta isale: «Laula talle...» Kui isa laulis, jäi laps vakka ja kuulama.

Ta kirjutas enda kohta nii: «Mind kutsuti Ritaks. Rita armastas laulda. Mulle meeldivad ühe laulu sõnad, kus öeldakse, et saatus ei ole rumal. Aga kes siis rumal on? See ütlemine käib minu kohta. Saatuse on mulle palju võimalusi andnud ja ma ei ole osanud alati õiget valikut teha. Ma ei ole valinud alati maksimumi.»

Margarita Voites ei ole ka kunagi lavale läinud, et vabandage, ma teile nüüd laulan. Meeldib või mitte, pakkunud omalt poolt parima. Ega tähesära pole midagi vähemat ega midagi rohkemat kui igapäevane töö, proovid, etendused. Midagi peab liikuma, põlema ja siis see ongi sära.

Millal tähesära alguse sai?

1969. aastal saab Margarita Voitesest Estonia teatri primadonna. See oli teatri kõrgaeg. Publik nägi Margarita Voitest koos Georg Otsa ja Tiit Kuusikuga, Hendrik Krummi ja Ivo Kuusega, Teo Maiste ja Mati Palmiga. Dirigeerisid Neeme Järvi ja Eri Klas. Margarita Voites suurtrollideks tõusid Violetta «Traviatas» ja Gilda «Rigolettos». Enim tunnustust tõi aga nimiosa Donizetti ooperis «Lucia di Lammermoor».

Kindlasti oli Margarita Voites laulja-isiksus-hääl jumala andest. Kunst õilistab, loob ja lõhub. Teater flirdib, teeb silma ja siis unustab. Kaotab su lihtsalt ära. Kunst on julm ja lõhnab murede järele. Laval pead end iga päev uuesti tõestama. Tähe seis kohustab. Aga alati ei pruugi seda soosida tähtede seis?

«Mõni osa on tulnud pisut hiljem, mõni roll on jäänudki tulemata. Olen püüdnud Lakmé, Silvat, aga need osad on jooksnud minu lavaelust mööda.»

Absoluutne primadonna

Estonia teatri endine orkestrant Teet Põder hõiskas juba enne «Traviata» etendust tunnustava huumoriga: «Muuseas, täna on e t e n d u s... Täna laulab *Madame!*» Ütlemisses on ka teetera sees. Kui Margarita Voites siis teatrisse saabus, keep-mantoo üll, meenutas ta tõepoolest suurilmadaami kuskilt filmist.

Endine disainer Ene Ammer teadis Margaritat juba kooliajast ja oli ta ilusa häälega harjunud: «Minu jaoks on nad kolm esimest – Miliza Korjus, Veera Nelus ja Margarita Voites.»

Noor psühhiaater ja hinge- arst Arvo Haug imetles koloratuure, kuidas nad ikka nii kiiresti, nobedalt ja kõrgelt laulda saavad. Haug imetles Miliza Korjust seni, kuni kindrali tütar Margarita Voites oma ilusa hääletämbri- riga ta ära võlus: «Sa kuula vaid – meil on oma Miliza Korjus ja võib-olla veel paremgi?!»

Kui rahvusoper Estonia laulja Jaak Jõekallas teatrisse tuli, oli Margarita Voites tema jaoks lausa paleus. Pilt möödunud, mis noorele lauljale süga-

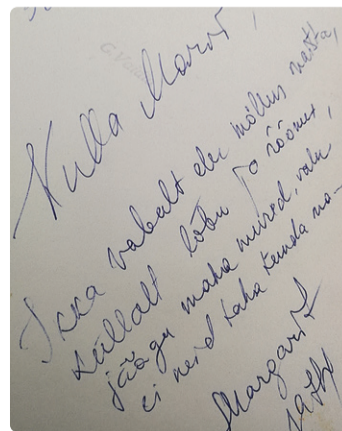

Primadonna. Margarita Voites 1974. aastal «Traviatas».

FOTOD: MARVI TAGGO / ERAKOGU

Kutselised ei harjuta – Margarita Voites ühel varasemal ajal.

Margarita Voitese pühendus loo autorile.

vale hinge jäi: «Ma jooksin parajasti trepist alla, et lavale minna... Lava ja koridori vahelised ukсед olid avatud – ühel pool seisis truult naissolistide riietaja Linda Lõhmus, teisel pool tragi-meessolistide riietaja Lilli Birkepalu, proua... Ja Violetta – Mar-

garita Voites astus mustas kostüümis läbi ukseava lavale.» Algas «Traviata» teine vaatus.

Kes on primadonna, millega ta teistest erineb? Viskab lilli ja lõhub vaase? Primadonna pole tiitel, vaid liigi nimetus – *donna prima*. Ideaalis – lauljaisiksus.

Maria Callas on öelnud, et ei avanud suud ainuüksi selleks, et näidata oma ilusat häält. Kas looduse õnnistatud koloratuursopranid tunnevad iga oma rakuga, et on erilised? Kas Margarita Voites diivateses? Mõtelda võib nii- või naa-

pidi, aga kellelegi kaela ta juba ei lennanud.

«Ma ei nurise, sest mu elutee number on õige. Minu sümbol on kotkas, kes on loodud lendama.»

Ükskord aga jäänud Margarita kägu kuulama ja hakkas talle vastu kukkuma.

Seda kuuldes ütles lapselaps, väike Margarita: «Vanaema, sa oskad ka ilusasti kukkuda.» Ju siis, ütles Margarita muigamisi...

Küsimusele, millesse uskuda, vastas Margarita ühesõnaliselt: «Iseendasse! Ma olen saatuse mutt, usun saatust ja olen saatusele alluv.»

Estonia külalisesinemistel Stockholmis Kuninglikus Ooperiteatris (1985) laulis Margarita Voites taas kord nimiosa «Lucia di Lammermooris». Publik rea-

geeris 15-minutilise aplausi ja jalgade trampimisega. Rootsi kriitika kirjutab: «Margarita Voites pühitses triumfi oma muinasjutuliselt pehme ja väljendusriikka koloratuursopraniga.»

«Kui külalisetenduste ajal Rootsikuninglikus teatris Margaritaga Luciat kuulasin, olid kõik mu ihukarvad vaimustusest püsti,» meenutab Helgi Sallo. «Missugune hääl! Siis ma küll mõtlesin, et Margarita on sündinud valel ajal ja vales kohas. Maailmas oleks teda juba ammu kuninglikult kätel kantud.»

Hinnatud sopran Renée Flemingi agent Matthew Epstein on öelnud, et karjääri ei tee esimese viie, vaid viimase kümne aasta jooksul. «Kui saatuse tahab, siis laulan veel,» ütles 80-aastane Margarita Voites Mustpeade majas oma juubelikontserdil. «Võin istuda noruspäi nagu vana hobune, aga kui tuleb kutse laulda, tõmbavad lihased kohe pingule, pea püsti nagu tsirkusehobusel. Muidugi ma kõhklen, aga lähen, sest süda kuulub ju lavale!»

Margarita Voites on laulnud Moldova, Armeenia, Gruusia, ka Venemaa lavadel. Venemaal on temalt küsitud, kuidas ta nende muusikat nii hästi tunnetab. «Ma lihtsalt armastan seda maailma muusikat nagu ka iga teist muusikat, mida laulan.»

Kutselised harjutavad

Margarita Voites polevat kunagi harjutanud. Nii ta ütles. Mida kolleegid ei uskunud, pianist-kontsertmeister Ivori Ilja on imestanud ja kinnitanud: «Margarital on õhtul suur ja vastutusrikas kontsert, aga ei tee piukugi?! Korra ainult proovis... häält. Laval aga särasid uhked mi-bemollid nagu nalja!»

Ka ööbik ei harjuta. Avab noka ja laksutab nagu nokk loodud.

Teater ei ole kolm tundi ooperit. Ooper ei ole ainult see, mis toimub laval, vaid lava ja saali vahel. Lauljad on kogunud saale, kust midagi vastu ei kaja. Ka etendusi, kui publik mõtleb sinuga nagu ühes suunas.

Kui sellest juttu tuli, ütles Margarita: «Mul on kummaline tunne ja olen sellele mitu ja mitu korda mõelnud: kuhu ja kellele ma kuulun? Ilmselt kuulun inimestele, kes mind mõistavad ja kellele ma olen vajalik – ikka publikule. Olen leidnud ka oma

ma a a – Saaremaa. Saarlased ütlesid mulle: te olete meie oma. Ma olen hea meelega saarlaste oma. Aga muidugi,

ma võin kuuluda ka kõigile, kes mind vajavad ja vajanud on.»

Kui rambivalgus oli kustunud, olid päevad sarnased nagu vennad ja õed. Margarita heegeldas, poputas ja toitis linnuke siias. Voites Viimisi kodu polnud täis tühja-tähja, vaid puid, mida abikaasa Juhan lasi istutada. Roheline müür, kus linnud marju maiustasid.

«Arvavad vist, et ongi nende jaoks,» muigas Margarita. **Marvi Taggo**

Ooper ei ole ainult see, mis toimub laval, vaid lava ja saali vahel.